

Josip Šimić

KRŠĆANIN — ČOVJEK NADE

Nada je »stalan i moguć uvjet da se kršćanstvo u cijelosti ostvari«, kaže Ladislaus Boros u predgovoru svoje knjige »Živjeti iz nade«. ¹ Kršćanski je život *bitno život nade* i kršćanski je Bog također *Bog nade*. O nadi je malo rečeno i napisano premda je kršćanstvo izrazita vjera nade. Najpoznatije djelo o nadi napisao je marksist Ernest Block »Princip nade« u kojem on nama kršćanima pokazuje kako bismo trebali govoriti i pisati o nadi. Kršćani trebaju shvatiti da govor o nadi spada u bitnu dimenziju kršćanske poruke. Kršćanin je, naime, čovjek kojeg u njegovom trajnom iščekivanju došašća vodi Bog, koji je »Duh sile (1 Kor 2,4; Rim 15,13) te izvor kršćanske ljubavi, nade i vjere«. ²

Čovjek je »biće usmjereno prema budućnosti«, ³ a kršćanin bi to pogotovo trebao biti. Biti kršćanin znači živjeti u nadi. »Nismo tako dugo slobodni dok ne živimo u čistoj nadi. Kada je naša nada čista, tada se ne pouzdajemo samo u ljudska i vidljiva sredstva i ne zaustavljamo se na nekom vidljivom cilju. Onaj koji se ufa u Boga, pouzdaje se da će ga Bog, koga nikad ne vidi, dovesti u posjed stvari koje su onokraj mašte.« ⁴

Kršćanstvo je vjera nade, makar je možda kroz povijest to znalo biti zaboravljeno. Zato kritičari kršćanstva prigovaraju nama kršćanima da je kršćanstvo zaboravilo govoriti o nadi, nego da je radije govorilo o smrti koja je služila kao »policijska palica« koja plaši nepokorne.

1. Biblija izvor nade i trajni putokaz kršćanima

Svratimo li pogled u SZ i NZ, bez težnje da iscrpno govorimo o nadi u Bibliji, vidjet ćemo da je nada i te kako prisutna i kod Izraela u SZ i kod kršćana u NZ, samo što ponekad postaje više eshatološka.

¹ L. BOROS, *Živjeti iz nade*, KS Zagreb 1972.

² RAZNI A., *Biblijska teologija Staroga i Novoga zavjeta*, KS, Zagreb 1980, 398 (dalje BTSNZ)

³ L. Boros, nav. dj. 9.

⁴ TH. MERTON, *Nitko nije otok*, Symposium, Split 1979, 30.

Izrael se u staro vrijeme nadao da će Jahve u toku povijesti aktivno zahvatiti u budućnosti, kao što je zahvatio u prošlosti, i da će ga tako očuvati svojim spasonosnim činima. To je nada u budućnost koja se temelji na Jahvinoj sili i spasotvornoj volji, nada koja traži zaključni božanski čin...⁵

Isus Krist je nada NZ-a. On govori o kraljevstvu Božjem kao objektu stoljetnih nadanja Izraela. Krist, svjestan da se ta nada u njemu ispunja, prihvaća patnju, stradanja i smrt. To čeka i njegove učenike. Tim se putem stiže do kraljevstva Božjega. Krist kaže da je kraljevstvo Božje već prisutno, ali i da ima doći. Kršćanska nada očekuje konačni dolazak Sina Čovječjega u slavi.

Nada Crkve počinje se ispunjati i postaje životna po vjeri. Bog nas »uskrsnućem Isusa Krista od mrtvih nanovo rodi za životnu nadu« (1 Pt 1,4). Matej se zanima za povijesno očitovanje kraljevstva Božjega, te nade izabranoga naroda. »Zato nije slučajno što on jedini među evanđelistima prikazuje Ivana Krstitelja kao navjestitelja nastupa Kraljevstva (3,2).«⁶ Poslanica Hebrejima ističe da nada oživljuje sav naš život, te imamo snažno uporište i ohrabrenje držeći se ponuđene nade (usp. Hebr 6,18), jer sada ostaju »vjera, nada i ljubav« (1 Kor 13,13).

Pavao najčešće govori o nadi. On »učestvuje u nadi Crkve, ali bogatstvo njegove misli i njegova duhovnog života pridonosi vrlo vrijedne elemente zajedničkom blagu.«⁷ Pavao piše: »Ta u nadi smo spašeni! Nada pak koja se vidi nije nada. Jer, što tko gleda, kako da se tomu i nada? Nadamo li se pak onomu čega ne gledamo, postojano to iščekujemo« (Rim 8,24—25). Oni koji imaju nadu ne tuguju »kao drugi koji nemaju nade« (1 Sol 4,13). Pavao naglašava da je nada SZ — Mesija, ispunjena u NZ — po Isusu Kristu. Ispunjenje nade, ostvarenje obećanja jest temeljni objekt u Pavlovom razmišljanju. I osobna Pavlova nada postavljena je u Gospodina, te skupa s njegovom težnjom da bude s Kristom, predstavlja za nas divan primjer. To je nada koja ne postiđuje (usp. Rim 5,5).

Prema Pavlu kršćanin živi u eshatonu, u vremenu Mesije. To je doba dviju polarnosti. Doba koje gleda unazad na Veliki petak i Uskrsnu nedjelju te unaprijed na slavno i završno ispunjenje kad ćemo 'uvijek biti s Gospodinom' (1 Sol 4,17). U tom razdoblju otpočelo je stanje sjedinjenja s Bogom kakvo do tada nije bilo poznato, a ono je usmjereno prema konačnom sjedinjenju u slavi. To je temelj kršćanske nade i strpljivosti.«⁸

2. Kršćanin je čovjek nade

Kršćanin je čovjek koji je bitno usmjeren prema budućem, premda je svjestan da mu to buduće u ovozemaljskoj perspektivi može biti i

⁵ Usp. BTSNZ 218.

⁶ Isto 310.

⁷ L. D. XAVIER, Rječnik biblijske teologije, KS, Zagreb 1969, 618.

⁸ BTSNZ 386.

velika opasnost. Posljednja budućnost kršćanina — nebo, međutim, nije opasna. Teško je običnim rječnikom izreći i opisati stvarnost te naše nade, ali smo svjesni da svatko od nas želi o toj posljednjoj nadi slušati živo, ljudski, na neki način »u bojama«. Ne može se reći da do sada nismo razmišljali o nebu, o nadi koja je u Bogu, ali ono što smo razmišljali i doumljivali često je bilo blijedo ili zastrašujuće s namjerom da nas zavara ili da nam utjera strah u kosti.

Čovjek je dio svijeta i svemira. On svojom suradnjom s Bogom voditi svijet i svemir k njegovoj konačnici. To se odvija u sadašnjosti koja je »neraztezljivo sjecište prošlosti i budućnosti«. ⁹ Kršćanin, da bi mogao opstojati i u punini postići svoju konačnicu, mora se shvatiti kao *neponovljiva nada*. Iz toga proizlazi dužnost da se eliminira sumnja i stupi u odnos pun suradnje s *Vječnom Nadom*. To je, zapravo, neprestano traženje Boga na zemlji kako bismo konačno sebi posvijestili da ga možemo naći u njegovu eshatološkom kraljevstvu, gdje će on, Vječna Nada, isključiti svaku bol, tugu i smrt. To je ono što mi nazivamo nebo. Tako kršćanin gleda u Bogu zadnju budućnost svijeta, zadnju točku svoje nade. Građeci to uvjerenje na vjeri, na kršćanskoj tradiciji, on prenosi nadu apostola i prve Crkve u sadašnjost.

Moderan čovjek koji se »oslobodio spona vjere« drugačije gleda u budućnost, a njegov je moto: »Napredak, a ne tradicija, nada (u sebe — m. op.), a ne vjera.« ¹⁰ Njegovo kraljevstvo nije Božje kraljevstvo koje ima doći nego »upravo ono sutra, svijet koji on sam gradi«. ¹¹ Nada modernog čovjeka jest »kraljevstvo čovjeka, a ne povratak Sinu Čovječjemu; konačno ustajanje razumskog, slobodnog i bratskog uređenja iz čovječnosti, što su sami ljudi ostvarili«. ¹²

3. Živjeti u nadi

Kršćansko je načelo: živjeti i nadati se, u tome suočiti se sa smislom svoga kršćanskog života, svoje kršćanske egzistencije koja je bitno adventski usmjerena. Kršćanska egzistencija jest nada koja raste u Božjoj djeci u njihovoj zemaljskoj zbilji. Nebo se ostvaruje ovdje u svijetu, a svijet će se potpuno ostvariti tek kad koraknemo u nebo. Kršćanin je na putu i tu u nadi traži odgovor. Tako, promatrajući konačnost na granici svoga bića, nazire budućnost bez kraja, ponor budućnosti — Boga.

Čovjeku prijete opasnost da bude u suočavanju s poteškoćama satrven patnjama. Tada se mora prisjetiti da o bitnom i beskonačnom ne može dati konačni odgovor do kraja po ljudskim mjerilima. Tu dolazi Bog i daje odgovor u Objavi. To je utočište kad opazimo da nismo do kraja odgovorili na pitanja koja smo u tajnosti svoga srce postavili.

⁹ J. RATZINGER, *Glaube und Zukunft*, Kösel, München 1970, 95.

¹⁰ Isto 99.

¹¹ Isto.

¹² Isto.

Odgovor je: »Nadom posjedujemo Boga, iako ne osjećamo Njegovu prisutnost.«¹³ Merton je to zaokružio ovako: »Nada je ulaz u kontemplaciju, jer kontemplacija je neko iskustvo božanskih stvari, a možemo iskusiti samo ono što na neki način posjedujemo. Nadom obuhvaćamo glavninu onoga što vjerujemo i nadom posjedujemo glavninu obećanja Božje ljubavi.«¹⁴

U Kristu, koga doživljavamo kao brata, doživljavamo Boga. To od nas traži da iskreno ljubimo braću ljude. Tako se ostvaruje ona Pavlova: »Jedno tijelo i jedan Duh — kao što ste i pozvani na jednu nadu svoga poziva! Jedan Gospodin! Jedna vjera! Jedan krst! Jedan Bog i otac svijetu« (Ef 4,4—6). Tako ih doživljavamo kao što je Krist sve nas doživljavao. Tko iskreno ljubi, doživljava prisutnog Boga izravno i jasno, makar i nije za njega čuo. Bog je ovdašnju ljubav tako posvetio, da na kraju od čovječnosti pa i kršćanskog života, vjere, nade, sakramenata, molitve i Crkve, ne preostaje ništa drugo doli ovdašnja ljubav.«¹⁵

Nada je mjesto gdje se ostvaruje spasenje. Ne može se zadržati ili izolirati za pojedinca. Ona nije niti neko sanjarenje, nego duboko uvjerenje da je to samo kratki stadij prije pravog života. Čovjek prihvaća sadašnju ograničenost, ali teži neograničenom, savršenom.

Krist je svojim uskrsnućem otvorio vrata nade koja nitko od ljudi ne može zatvoriti. Čovjek je na putu prema tim vratima. On treba uspjeti proći kroz njih. Od njega se očekuje vatreni angažman, pribrano darivanje, temeljno opredjeljenje, izlazak iz zatvorenosti i uskogrudnosti. Onaj tko to ne izvrši u potpunosti ovdje na zemlji, odlazi u čistište kako bi tamo izvršio obrat neispravnih stavova, jer na posljednjem sudu nema obrata neispravnih stavova nego puka evidencije stvari onakvih kakve jesu. Tako ostvarena »nada ne traži samo Boga u Sebi, niti samo sredstvo da Ga postignemo, ona traži, konačno i iznad svega, Božju slavu koja se objavljuje u nama.«¹⁶

Krist je Bogo-Čovjek čiji je bitak u potpunosti prešao k Ocu i čitavo svoje zemaljsko vrijeme on je bio uz Oca. Tako je pokazao ljudima kako se treba podložiti vodstvu Duha. Krist odlazi u pustinju i tamo nadvladava đavla svojom nadom u Boga. Time Krist postaje punina Božje nade. Svjestan te činjenice, on i dalje ostaje ponizan pred Bogom postavši tako ljudima uzor. Kenoza je najbolji primjer predanja u povijesti. To je očovječenje u nadi, koja traži da damo sebe, a za uzvrat ćemo dobiti Boga. Nada je ona koja rješava mnoge probleme. »Krepost nade u praktičnom kršćanskom životu — kaže Merton — rješava jedan od najvećih spekulativnih problema u teologiji... rješava tajnu slobodne volje i milosti, predodređenja i suradnje s Bogom i uspješno povezuje oboje u ispravan međusobni odnos.«¹⁷ To uspijevamo

¹³ Merton, nav. dj. 31.

¹⁴ Isto 38.

¹⁵ Boros, nav. dj. 38—39.

¹⁶ Merton, nav. dj. 38.

¹⁷ Isto 37.

po Kristu koji je našem životu darovao nadu po kojoj posjedujemo mir. Zato Ratzinger primjećuje: »... kod kršćanina postoji izrazita prepuštenost, mirnoća koja oslobađa, mirnoća onoga koji živi od obilja Božje pravednosti, obilja koje je Isus Krist. Postoji prepuštenost u kojoj postajem svjestan kako ja zapravo i ne mogu uništiti ono što je On (Krist) sagradio.«¹⁸

4. Nada i patnja

Kako postići nadu, kako se pouzdati u nju kad kršćanin trpi? Tajna patnje temeljni je prigovor kršćanskoj misli. Kršćani odgovaraju s nadom: Bog ljubi sve ljude, pa kad trpimo ne znači da nas je Bog zaboravio. Naša patnja nije nepoznata Bogu. Kršćanin je onaj koji to razumije i živi ispunjen Nadom, a to je Krist. Kršćanska nada ne isključuje patnju. Kršćansko poimanje života nije magično, s čarobnim štapićem u ruci kojim otklanjamo prepreke i vadimo iz šešira ono čega nema. Naša nada se potvrđuje u patnji. Patnja se pretvara u nadu po supatnji s bratom. Kršćanin je čovjek koji se ukrcao u »lađu« bratove nevolje.¹⁹ Ako se kršćanin zatvori prema patnji brata, to će ga ugroziti više nego njegova vlastita patnja. Kršćanska nada otvara srce prema Bogu i u toj otvorenosti otvara se i za bližnjega. Te dvije otvorenosti ne mogu se razdvojiti. Isus nam je tu najveći primjer. U patničkoj ustrajnosti kršćanin postaje svjedok radosti, svjedok nade. Najodlučnije korake ljudi čine u vrijeme krize čitave egzistencije. Nada je najjača u onoga kod kojega je ona izrasla u beznađu. Kršćanin postiže svoju nadu, postiže sebe u punini, kad učini odlučan korak *izišavši iz izgubljenosti svoga Ja a stupi u božansko Ti*. Taj korak nade čovjek može učiniti jedino idući s Bogom. Tako u posvemašnjoj ništavnosti i beznađu ljudske stvarnosti i nade čovjek uviđa veličinu Apsolutnoga i snagu Nade koju mu daje Apsolutni.

Čovječji je život u očekivanju nade »u prednadi« kao brodar koji iz tame i oluje brodi prema svjetioniku. Iskonska nada kršćanskog života jest susret s Kristom, jest iščekivanje neba. Kršćanin je onaj koji govori jezikom nade. Naš Bog jest *Bog nade*, Bog onih koji se nadaju *Vječnoj Nadi — Kristu u Bogu*. Kad doživimo susret s Kristom, tada će nada u nama poprimiti svoje *vječno stanje, a to je nebo*. Naša nada će tada u punini naći svoj *vječni Subjekt i Izvor — Vječnu Nadu, Boga*. »... taj Bog jest Bog obećanja. On nije neka prirodna snaga u čijoj se epifaniji pokazuje vječna silnost prirode, vječito 'umri i budi' (Stirb und Werde); on nije Bog koji bi čovjeka upućivao na vječnu jednakost kozmičkog kružnog gibanja, on ga naprotiv upućuje na ono što ima doći, na ono prema čemu kreće njegova povijest, na smisao i cilj, koji su

¹⁸ J. RATZINGER, Uvod u kršćanstvo, KS, Zagreb 1972, 301.

¹⁹ Usp. Boros, nav. dj. 56.

definitivni: on je Bog nade u buduće, u smjer koji se ne može obrnuti.«²⁰ Tako će naša nada spoznati da je njezin izvor i njezino ušće Vječna Nada.

Takva kršćanska nada shvaća nebo kao aktivno uživanje u Božjoj savršenosti, čistilište kao jednu vrst »duhovnoga carskog reza« gdje se čovjek rađa uz »Kristov skalpel«, a ne kao kakav »kozmički koncentracijski logor«. ²¹ To je susret s Kristom čiji pogled do srži pali i pročišćava ljudsko biće, kao što kiselina ili zračenje pali tumore ili bradavice. Tako čovjek, poput djeteta koje umire za život u univerzumu majčine utrobe da bi se rodilo za život u svijetu, treba umrijeti za život u svijetu da bi se rodio za život u vječnosti.²²

5. Nada je jedina alternativa

Nada je čovjeku jedina alternativa. I to ne bilo kakva nada, nego kršćanska nada — Isus Krist. »U njemu, jedino i konačno u njemu, čovjek može biti nada čovjeka.«²³ Bog je nada čovjeka u kojoj bi se on sam mogao ostvariti. To se događa samo onda kada čovjek prostor svoga čovjštva tako ojača da poništi sebe do granica svoje moći. To je u potpunosti mogao učiniti i učinio je jedino jedan čovjek, Bogo-Čovjek Isus Krist. U Kristu postaje čovjek nada čovjeka i tako se obistinjuje da mi, živeći po vjeri, jedan drugome postajemo nada i na Nadu podsjećamo. »Kršćanska vjera — kaže Ratzinger — ne gleda samo ono što se već zbilo. Ona se ne temelji na nečemu što je vremenski iza nas; takvo bi gledanje u krajnjoj liniji vodilo romantici i običnoj restauraciji. Vjera se ne sastoji samo iz gledanja u vječnost; to bi bio platonizam i fizika. Ona je prije svega pogled prema naprijed, zakorak nade. Dođuše, ona nije samo to. Nada bi postala utopijom kada bi joj cilj bio tek čovjekov produkt. Ona je prava nada upravo zbog toga što je u sistemu koordinata svih triju veličina: prošlosti, tj. prodora koji se već zbio — sadašnjosti, vječne zbilje koja povezuje vremensku razdvojenost — budućnosti, u kojoj će se susresti Bog i svijet te će tako stvarno biti Bog u svijetu i svijet u Bogu kao omega povijesti.«²⁴

Budućnost nosi znakove Isusa Krista. Ti znaci označuju kraljevstvo Božje. Ono će biti ljudsko, ako bude sasvim Božje.²⁵ Tada će se dogoditi ono što nam opisuje Merton: »Nada je vjenčanje dviju sloboda, ljudske i božanske, u primanju ljubavi koja je istovremeno obećanje i početak ispunjavanja.«²⁶

²⁰ Ratzinger, Uvod... 97.

²¹ Boros, nav. dj. 23.

²² Usp. isto 20.

²³ Ratzinger, Glaube... 105.

²⁴ Ratzinger, Uvod... 217.

²⁵ Usp. Ratzinger, Glaube... 105—106.

²⁶ Merton, nav. dj. 37.

Čovjek je svojom nadom usmjeren prema Božanskoj budućnosti, prema kraljevstvu Božjemu koje neprestano raste. Sve što je čovjek slobodniji od hedonizma, koristoljubivosti, osobnog i kolektivnog egoizma, to više u njemu jača božanska Nada. Čovjek se tada okreće pun pouzdanja prema Bogu, jer »... jedini temelj i razlog naše nade jest Bog koji je pred nama i koji je (ako jest) u nama«. ²⁷ Kršćanski Bog jest Bog budućnosti, Bog živih, a ne mrtvih. Kršćanska nada također je nada budućnosti (više ljudska jer je više božanska). Kršćanski je Bog kršćanska Nada koja je ostvarena u Isusu Kristu koji je najsvršeniji čovjek i ujedno pravi Bog. Kršćanin je svjedok nade, zato nas opominje Petar: »... budite uvijek spremni na odgovor svakome koji od vas traži obrazloženje nade koja je u vama, ali blago ti s poštovanjem...« (1 Pt 3,15—16).

Zaključak

Čovjekov pogled i kršćanski stav okrenuti su prema budućem. Tu se krije povijesna dinamika kršćanske zbilje. Ona je u Novom savezu oblikovala našu vjeru kao nadu u obećanje, baštinjenu iz Starog saveza, a ostvarenu sada; kao nadu koja se ostvaruje u sadašnjosti, ali nikada do kraja. To nas nuka na trajno predanje u kojem nam se u početku čini da gubimo sebe, ali po predanju u Bogu stičemo sve ponovno, i to daleko savršenije. Unutar principa ljubavi koji nas nuka na predanje prisutan je i princip nade koja traži cjelinu nadilazeći pojedinačne situacije. Nada pojedinca jača u nadi zajednice — Crkve. Tim putem naša nada stiže do vječnog stanja — neba. »Kada vanjski svijet ne obasjava nimalo svjetlost iz unutrašnjega svijeta — on tone u mrak«, kaže R. D. Laing.²⁸ Slično je i s nadom. Ako nada ne obasjava život čovjeka, on tone u noći beznađa.

Ovih nekoliko misli o nadi nazvao bih »skica za portret nade«. O nadi je, čini se, i lako i teško razmišljati. Želio bih da ovo bude poticaj da se svatko od nas zapita što misli o nadi. Mi smo u našem zemaljskom iščekivanju, u adventu, i nada je ona koja nas vodi, koja nam vjeru jača. Nada potpomaže kršćanski angažman. Zaključio bih: kršćanin je kao kopač zlata koji je pronašao zlatnu žilu — Nadu, Krista; ali on mora nastojati da pronađe još jaču, još zlatonosniju žilu, tj. mora ojačati svoju nadu i svoju vjeru u Krista.

²⁷ Š. MARASOVIĆ, Rekonstrukcija nade, Veritas 20 (1981) 3, 5.

²⁸ R. D. LAING, Podijeljeno ja — Politika doživljaja, Nolit, Beograd 1977, 287.